

הרב דוד שלמה שור שליט"א
כולל חו"מ אהל יוסף

השקעה במניות לאור ההלכה

אלא חוב של החברה לשתף את מחזיק המניה ברווחים, ולא בעלות בחברה. **סיכום:** שיטת מהר"א הלוי, מהר"ם שיק, הגאון מטשעבין, צפנת פענח, זכר יצחק, האלף לך שלמה, יד שאול, שחברה אינה עומדת בבעלות מחזיקי המניות. וכן נוטה דעת הג"ר חיים פנחס שיינברג והג"ר משה שטרנבוך.

שיטת גדולי הפוסקים שרק 'בעלי גרעין השליטה' בחברה נחשבים כבעלי החברה.

בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"א סימן ז') כתב שלקניה של מניות מועטות אין משמעות של קניית עצם גוף החברה, אלא רק כקונה חלק בחברה לריווח ולהפסד. וכן כתב הגר"ש אלישיב זצ"ל בשו"ת קובץ תשובות (ח"ג סימן קכ"ד), וכ"כ בספר נתיבות שלום (סימן קכ"ג סעיף י' עמוד תעו) בשמו. וכן היא דעת הגר"ש ז' אוירבך זצ"ל בספרו מנחת שלמה (תניינא סימן ק'). וכן דעת שו"ת איש מצליח (חלק א סימן ל'). וכן פסקו הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל והליקוט יוסף (שבת ח"ב סימן שו סעיף ד ס"ק יז'). וכן כתבו בשו"ת קנין תורה (ח"ב סימן לג), ושו"ת חשב האפוד (ח"א סימן סב).

סיכום: שיטת גדולי הפוסקים זצ"ל שרק למחזיקי מניות מרובים (השותפים ב'גרעין השליטה' בחברה) יש בעלות בחברה. וטעמם, שאע"פ שבאופן עקרוני שייכת שותפות שרק לאחד יש את הזכות לקבוע את דרך ההשקעה בממון, ואין זה מחסיר בבעלות של השותף האחר, מ"מ בחברה בע"מ פשוטות משמעות קניית מניות מועטות היא קניית זכות בחברה לרווח ולהפסד, ולא קניית חלק בעצם גוף החברה, ואע"פ שלכל מחזיק מניה יש זכות הצבעה באסיפת בעלי המניות, אין זה אלא פטוּמי מילי בעלמא, וכלשון האגרות משה (הנ"ל) "וגם הקונים אין רוצים לומר דעה בזה, כי אין כוונתם לקנות

בסיעתא דשמיא בעת האחרונה התעוררו רבים לצורך פיקוח הלכתי על השקעות הון, וכמה גופים הלכתיים הוקמו לצורך פיקוח נחוץ זה. והנה בהשקעה במניות ניתן להגיע לתשובות יפות בלי סיכון מיוחד, אלא שההכשרים המרכזיים שמעניקים פיקוח הלכתי לקרנות הנאמנות אסורים השקעה במניות. במאמר זה יתבאר בע"ה כי לכאורה לפי דעת רוב פוסקי הדור, אין איסור בהשקעה במניות דרך קרן נאמנות העומדת תחת פיקוח הלכתי. (נושא השקעה במניות הוא ארוך ומסובך, ובמאמר זה נשתדל בעז"ה לתמצת הענין ככל האפשר).

האיסור בהחזקת מניות של חברה נובע מחשש שותפות באיסורי הלואה בריבית, חילול שבת וחמץ בפסח. אכן באמת יתכן שאפשר להימנע מחששות אלו באופן ראוי, וכלהלך: את חשש ההלואה בריבית ניתן לפתור בפיקוח הלכתי שקניית המניות תיעשה דווקא מחברה החתומה על היתר עיסקא. את חשש חמץ בפסח ניתן לפתור בהכללת מכירת המניות במכירת חמץ. הבעיה העיקרית היא חשש חילול שבת, ויש לדון בזה. א: האם מחזיק מניות מוגדר כבעלים בחברה, או שאין לו אלא חלק לריווח ולהפסד של החברה, אך הוא אינו מוגדר כבעלים בחברה. ב: לצד שמחזיק מניות נחשב כבעלים בחברה, האם מוטל עליו האחריות על חילול השבת שנעשה בה בניגוד לרצונו. ג: בנוסף, גם לצד שמחזיק מניות אינו נחשב כבעלים בחברה, קיים חשש לאיסור: א. לפני עיור. ב. מסייע לדבר עבירה. ג. הנאה ממעשה שבת. ד. הנאה משכר שבת.

שיטת הסוברים שחברה בע"מ אינה בבעלות מחזיקי המניות

נידון החשש לאיסורים בהחזקת מניות כבר עלה לפני גדולי האחרונים, ובשו"ת מהר"א הלוי (ח"ב סימן קכד) כתב שכיון שדיקטוריון החברה נוהג בה כהגנתו ואין למחזיקי המניות יכולת השפעה עליהם, אין חשש איסור חמץ. א. כי במצב זה התורה לא ציוותה את מחזיק המניות למנוע האיסורים הנעשים בחברה. ב. כי במצב זה אין מחזיק המניות מוגדר כבעלים בחברה. וכ"כ עוד (סימן נד) לגבי חשש ריבית שנעשה בחברה.

בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן קנח) דן לגבי חשש איסור ריבית, וכתב שאין ממון החברה בבעלות מחזיקי המניות, אלא רק משועבד להם, ומותר להלוות ממון כזה בריבית. ובשו"ת חשב האפוד (ח"א סימן סב) העיד שדן בנידון זה לפני הרב מטשעבין, והוא הראה לו תשובת מהר"א הלוי, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סימן כו) כתב ע"ז 'נראה שהסכים לדבריו'.

בספר צפנת פענח (דפוס ניו יורק סימן קפד) דן לגבי חשש איסור ריבית, וכתב כי איסור ריבית הוא דווקא להלוואה לאדם, וחברה נחשבת כהלוואה לצורה, ומוכח שסבר שממון הבנק אינו נחשב כבעלות רגילה של מחזיקי המניות. וכן כתב הג"ר איצלה מפוניבז' בשו"ת זכר יצחק (ח"א סימן ח) כדבר פשוט, שע"פ דין תורה חברה אינה בבעלות בעלי המניות. וכן נראה דעת הג"ר שלמה קלוגר זצ"ל בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן רלח).

בספר 'יד שאול' (הו"ד בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן א) סבר כי מאחר שהחוק קובע שהחברה היא 'אישיות משפטית עצמאית', בעלי המניות אינם נחשבים כבעלי החברה. וכן נטתה דעת הג"ר משה שטרנבוך בספרו מועדים וזמנים (ח"ג סימן רסט הגה א) ובשו"ת תשובות ונהגות (ח"ה סימן קו, ח"א סימן תכט, ועוד), אך כתב שאין הדבר מוכרע.

גם הג"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (קובץ אור השבת ח"ז עמוד יד) נוטה להכריע שחברה בע"מ היא 'אישיות משפטית', אלא שלמעשה לא סמך להקל אלא בחשש איסור דרבנן ע"ש. וכן דן בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סימן סה ס"ק ה, וסימן סו ס"ק ד ה) אך כתב שלמעשה אין ראיה לדבר. גם בשו"ת לבושי מרדכי (יו"ד תניינא סימן עא, או"ח תניינא סימן קיד) נסתפק שמא החזקת מניה אינה

1. לדעת כמה מומחים הנסיון מלמד שבפנסיה שנאגרת במשך שנים רבות יש הפרש משמעותי ברווחים אם לא משקיעים במניות, ודבר פשוט לכל בר דעת גודל הצורך בממון זה. בהכשר של העדה החרדית משתמשים ב'תעודות סל המניות', אלא שמלבד שלפי החוק (החל משנת 2018) הקונים של תעודות הסל יהיו מחזיקי המניות עצמם ולא החברה המנפיקה, ולשיטת ההכשר של העדה החרדית יהיה אסור להשקיע באופן זה, נוסף גם שבאופן השקעה זה מוכרחת החברה המנפיקה להשקיע בכל החברות שבמדד, גם באלו שמחללות שבת בפרהסיה, ופשוט שאין הדבר ראוי, וכפי שיתבאר לקמן. (בנוסף, לדעת חלק מהמומחים, השקעה בחלק מהחברות שנראה שיש להם סכוי גדול יותר להשביח, עדיפה על השקעה עיוורת בכל המניות שבמדד).

2. ח"ל: "והטעם פשוט, שאין להחשיב את הקונים שערס (מניות) שהוא רק משהו מהמסחר, שאין להם שום דעה בהמסחר אף לענין חלקם לבעלים, של"ד לשותפות במקצת שיש לו דעה כבעלים, וגם אין הקונה שערס רוצה להיות בעלים בהמסחר, ואינו רוצה לקנות כלום בהמסחר, אלא הוא רק כקונה ריוח והפסד שיהיה בהמסחר לפי סך כך וכך שקנה, ויותר נראה שאין בהם גדר קנין בדינא שהוא לקנין דבר שלא בא לעולם, רק מצד קניני דיני המדינה. ומה שלפי תנאי המכירה יש לבעל השערס דעה לבחירת פרעזידנט (נשיא) הוא רק פטוּמי מילי בעלמא, כי למעשה משאירין לעצמן יותר מהרוב, שלא שייך שיאמרו דעה, וגם הקונים אין רוצים לומר דעה בזה, כי אין כוונתם לקנות זה, ולכן לע"ד אין לחוש למה שעושים הבעלים דהקאמפאניעס שאינו נוגע להם".

3. ח"ל השאלה: "במקרה ויש לבעלי המניות זכות הצבעה בעניני הבנק, אבל הוא זכות מוגבל, הזכות הזו היא רק לבחור בחבר ההנהלה של הבנק לאיזה זמן מסוים, וזוהי זה אין ידיעה בהנהלת הבנק, האם חשיב בעלי המניות כבעלים של העסק".

וז"ל התשובה: "מילתא דפשיטא היא דהבעלים הם אלה שאצלם רוב המניות. והולם ראיתי שכבר הורה זקן באגרות משה (אה"ע ח"א סימן ז') בנוגע לענין שבת וזה לזכרו: פשוט שאין להחשיב את הקונים 'שערס' (מניות) לבעלים שאין להם שום ידיעה במסחר, ולא דמי לשותפות במקצת שיש לו ידיעה כבעלים, ומה שלפי תנאי ההסכמה יש לבעלי ה'שערס' דעה בבחירת הפרעזידנט הוא רק פטוּמי מילי בעלמא, כי למעשה משיירין לעצמן יותר מהרוב שלא שייך שיאמרו דעה בזה, ע"ש שהאריך בזה".

4. וכן נהוג למעשה בהכשר של הג"ר אריה דביר שליט"א על פי דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל. 5. ח"ל: "אך מ"ש" דסתמא דמילתא יש גם להישראל חלק בהגביות [ע"י שותפות במניות] דברי סברה הם, משום דמסתבר שאין לנו להוסיף על הגזירות ולא מצוין דאסרו כי אם גביות עכו"ם, ולכן בכה"ג ידיעין ודאי דשל עשבים נינהו אפשר שהוא מותר. אלא שעכ"ז נלע"ד דאם כל המנהלים הם נכרים הרי זה חשיב גביות נכרים, משום דבעל המניה חשיב רק בעלים לענין הרכוש, כלומר לענין ריוח והפסד, אבל כיון דעל הגביות עצמן אין לו שום בעלות, ולא כל כמיניה כלל לומר מה לעשות בהם, הרי זה חשיב שפיר גביות נכרים".

6. ח"ל: "נראה שאין הבעלים לענין זה אותם הקונים האכסיו"ן (מניות). שהרי אין להם דבר ולא חצי דבר לעשות קטנה או גדולה בפנים החברה, רק ליקח חלק בריחוק לתקופת השנה. אבל כל ענייני החברה הם מתנהלים ע"פ מייסדיה הראשונים, אשר ידם על העליונה לחוק סדרה ומטרייה ולתקן מוצאיה ומובאיה, ולהביא פועלים וכל המצטרך כאשר יישר בעיניהם. והם איפוא הבעלים האמתיים שהפועלים עושים הכל בשליחותם. שהרי כלם מקטן ועד גדול על פיהם יצאו ועל פיהם יבואו".

7. ולכן התייר (שם) לקנות מניות מחברה של יהודים, ובלבד שלא יקנה ישירות מהחברה, שאז יש חשש איסור מסייע לעוברי עבירה. וכיון שלא חילק בין סוגי המניות, בין אלו שיש בהם זכות הצבעה ואלו שאין בהם, נראה שדעתו כדעת שאר גדולי הפוסקים, וכשיטת שו"ת איש מצליח שהובאה בהערה שם, שכל שאינו קונה מניות באופן משמעותי, אין כוונתו לקניית עצם גוף החברה. ובליקוט יוסף כתב ע"ז: "ולענין הלכה שאלתי למרן אאמור" שליט"א, והשיב לי שהעיקר להלכה כמו שכתבנו, וכן הורה הגר"ע יוסף זצ"ל להכשר 'בית יוסף' על השקעות בהון.

זה⁸, ומטעם זה חששו גדולי הפוסקים רק משום איסור לפני עיור, ואיסור מסייע לדבר עבירה, וכפי שיתבאר לקמן.

שיטת המנחת יצחק שרק מחזיק מניה בעל זכות הצבעה נחשב כבעלים

בעבר היו שני סוגי מניות, כאלו שיש למחזיק בהם זכות הצבעה באסיפה הכללית של בעלי המניות, וכאלו שאין למחזיק בהם רק חלק לריווח ולהפסד, ובזה כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן א) לחלק בין מחזיק מניות שיש לו זכות הצבעה - שמציאות זו נותנת משמעות של בעלות בחברה, ובין מחזיק מניה שאין לו זכות הצבעה, שאינו נחשב כבעלים בחברה.⁹

אך כיום לכל בעלי המניות יש זכות הצבעה, (באם ירשמו את המניה כנדרש אצל רשם המניות), וא"כ לכאורה לדעת המנחת יצחק כל בעל מניה נחשב כבעלים בחברה. אלא שבספר נתיבות שלום (סימן קעג סעיף י עמוד תעו) כתב בדעת המנחת יצחק, וז"ל: "וכהיום מצויים שני סוגים של חברות מניות, יש חברות אשר אין בהן שתי סוגי מניות כנ"ל, מניות שיש בהן זכות הצבעה ומניות שאין בהן זכות כזו, ויש חברות אשר כל המניות שלהן שוות, אמנם גם באופן השני מקובל הוא שיש בעלי מניות המשתתפים בפועל באסיפות ומתנהגים כבעלים, ויש בעלי מניות אשר אינם מתעניינים כלל בנעשה בתוך החברה, ונשתתפו רק ע"מ לקבל רווחים, ואפשר שאם קנה סך מועט של מניות באופן שאין זה שכיח כלל שיתערב בניהול החברה, הרי זה דומה למניות שאין בהן זכות הצבעה".

והיינו שאין טעם המנחת יצחק שלא שייך שם בעלים בלי להיות בעל יכולת הצבעה בחברה, אלא הכל תלוי באומדן כוונת קונה סתם, אם כוונתו לקנות בגוף הקרן או לא, ומפני כך כתב (שם ס"ק כא) כי בקופת הציבור שיש בה ענין מצווה, כוונת המשתתף להשאיר בעלים בגוף הקרן, אפילו שאין לו שם זכות הצבעה, וא"כ כשאין לקונה כל כוונה לזכות ההצבעה שיש בידו, בוודאי אין כוונת הקונה לזכות בגוף קרן החברה¹⁰, אמנם למעשה אין הדבר מוכרע בדעת המנחת יצחק¹¹.

עוד יש להוסיף על הטענה שבעל המניה אינו כבעלים, שכדי להיות בעל זכות הצבעה בפועל יש לרשום את המניות על שם בעלות, והקונה שחפץ רק ברווח אינו רושם את המניה, כך שלמעשה אין לו זכות הצבעה. ובפרט בקונים דרך קרנות נאמנות, שכלל אינו מודעים ומתעניינים אלו מניות נקנו עבורם.

זאת ועוד. שלפי החוק, קרן נאמנות היא קרן שמנפיקה יחידות השתתפות, וכל הקונה יחידה קונה שיעבוד בנכסי הקרן, אך הקרן עצמה אינה שלו, אלא עומדת בנאמנות אצל הנאמן, החוק מגדיר את הנאמן כבעל הקרן¹², ומכאן בעלותו הוא בעל זכות ההצבעה, והוא שמייפה את דירקטוריון הקרן להצביע באסיפת בעלי המניות, למשקיעים בקרן יש רק שיעבוד ברכוש הנמצא אצל הנאמן, לכל משקיע לפי חלקו היחסי כמספר היחידות שיש לו בקרן¹³.

עד יש להסתפק, כי המנחת יצחק דן בתשובה בחברות שיש בהם בעלי מניות רבים מאוד שכוחם בחברה שווה, ואין בהם יחיד או קבוצה שהם בעלי שליטה מובהקת בהנהגת החברה¹⁴. ושנא בחברות שאדם אחד מחזיק ברוב

המניות כדי לקבוע את אופן התנהלות בחברה¹⁵, או כשיש קבוצת משקיעים שמחזיקים בעצמם את רוב מניות החברה כדי לקבוע לבדם את התנהלותה, אלא שהם מנפיקים מעט מניות כדי לגייס לחברה כסף בבורסה, אפשר שגם לדעת המנחת יצחק - כיון שכל משמעות הקניה היא רק לריווח העולה מהחברה, ולא לקנות חלק בעצם הקרן של החברה, אין שם בעלים עליו מחמת זכות ההצבעה¹⁶, ובאופן זה לא נחלק על דעת שאר גדולי הפוסקים שהובאו דעתם לעיל. ובפרט נראה כן במי שקונה מניה רק כדי לסחור בה להרויח מעליית ערכה ולמכור לאחר זמן קצר. ובפרט בקונים דרך קרנות נאמנות, שכלל אינו מודעים איזה מניות נקנות עבורם, וכל כוונתם רק לריווח העולה, וכן¹⁷.

בקובץ מוריה (שנה יב גליון יא עמוד צ) כתב הרב משה שטיין שליט"א קובץ הוראות מהמורים בבית הוראה של שבט הלוי, ושם הביא שפסקו כדעת המנחת יצחק¹⁸. ושוב הדפיס כן כמה פעמים בקבצים שהוציא הרב הנ"ל בשם 'מבית הלוי'¹⁹, ובאחד אף נכתב שהוראה זו היא של שבט הלוי עצמו²⁰. אולם בשו"ת שבט הלוי (חלק יא סימן סב) גופא כתב: "שיש להנ"ל עיקר המניות, ועי"ז הבעלות על הבנינים וחנניות", ומשמע שסבר שיש בעלות רק כשיעיקר המניות בידו, וצ"ע²¹.

שיטת הברית יהודה שאין לחלק בין מחזיקי המניות.

הג"ר יעקב בלוי זצ"ל בספרו ברית יהודה (פרק ב הערה נט, פרק ל הערה מד) נחלק על המנחת יצחק, וכתב שבעלות על מניות זה ממש כמו בעלות של שותפות רגילה, ומה שלחלק מבעלי המניות אין זכות הצבעה, הוא רק תנאי שנקבע בין השותפים, ואין זה מגרע מהבעלות של בעל המניה²². «המשך בעמ' 8

כבעלים, אפילו שאינם בעלי השליטה המובהקים בחברה.

15. ובקונטרס תקנת ריבית (ח"א עמוד טז) כתבו בפשיטות כי לשיטת המנחת יצחק אין איסור כשיש בעל שליטה יחיד שיש לו 51%.

16. שהרי כאמור לעיל לדעת המנחת יצחק הכל תלוי רק באומדן כוונת קונה סתם האם כוונתו לקנות בגוף הקרן, וא"כ אפשר שה"ה איפכא כשאין לקונה כל כוונה לזכות ההצבעה שיש בידו, ובפרט שממילא יש יחיד או קבוצה מגובשת שדעתם מכרעת בכל ענין, בוודאי אין כוונת הקונה לזכות בגוף קרן החברה וכן"ל.

17. בקרן נאמנות יש גם סברא לאידך גיסא, דכיון שהקרן לפעמים מחזיקה (ביפוי כח מהנאמן) מניות רבות בחברה, והיא נוהגת להתערב בדרך ההתנהלות של החברה, להשתתף באסיפת בעלי המניות כדי להשפיע שם על התוצאות, יש מקום לומר שמניות אלו נחשבות יותר כבעלות בחברה מאשר קונה רגיל שכלל אינו מעורב בנעשה בחברה.

אך נראה דהא ליתא, שהגם שהם מתערבים ויכולים להעביר ביקורות על הנעשה בחברה, למעשה בחברות שיש בהם גרעין שליטה, ובידי שאר בעלי המניות יש רק יכולת פיקוח על הנעשה בחברה, ומה גם שקונים פרטיים של מניות מועטות מאוד אינם מתערבים אפילו בדרגה של פיקוח, בזה סברו גדולי הפוסקים שרק בעלי רוב המניות נחשבים כבעלים בחברה, שאין בעלות תלויה ביכולת פיקוח כי אם ביכולת לקבל החלטות בנעשה בחברה.

ולדעת המנחת יצחק שתלה בזכות הצבעה, ולשיטתו גם למחזיק מניות מעוטות יש כח בעלות בחברה, כל שיש לו זכות הצבעה בה, אע"פ שאינו חלק מגרעין השליטה. נראה שהגם שכתב בנתיבות שלום בדעת המנחת יצחק שנראה שבקניית מניות מעוטות מאוד שאין בקניה זו שום כוונת בעלות כלל, הגם שיש כיום זכות הצבעה, אין כאן קניה בגוף עצם החברה. אך הקונה מניות מרובות אע"פ שאינו חלק מגרעין השליטה, אלא שהוא מתערב בפיקוח על החברה, נראה לענ"ד דלשיטת המנחת יצחק נחשב בעלים בחברה.

ואפילו הכי נראה שלקונים מניות דרך קרן נאמנות שאין להם כל כוונת קניה בעצם גוף החברה, כי אם רק לגבי רווח והפסד וכן"ל, בוודאי אין שום בעלות בה, ומה שאצל קרן הנאמנות מצטרפים מניות מרובות, אינו משנה את משמעות הקניה של הקונים, שאין להם כל כוונה להיות חלק מהבעלות בחברה, וכל כוונתם לרווח והפסד ותו לא מיד. (והקרן עצמה בוודאי אינה נעשית בעלים בחברה, שהרי אין לה בעלות בנכסי הקרן, אלא רק זכות לניהול כספי הקרן, ולנאמן אין בעלות לפי ההלכה, וכפי שכבר נתבאר בהערה לעיל שאין בעלות שאין בה שום משמעות ממונית).

18. "בית חרושת השייך לנכרי ויהודי בשותפות חייב בטבילה, בית חרושת הנמצא בבעלות יהודי, ומניותיו נסחרות בבורסה, ויש נוכרים המחזיקים במניות אלו, אזי אם מניות אלו מקנות לבעליהן זכות הצבעה נחשב בית החרושת כשותפות נכרי המחייבת טבילה, ובאם אין לבעלי המניות זכות הצבעה אין דינו כשותפות נכרי וישראל לגבי חיוב טבילה, והן הדין לגבי חמץ בפסח, שמירת שבת, ואיסור ריבית".

19. ח"א (עמוד לו), ח"ג (עמוד כד), חלק יא (עמוד טז), קובץ בעניני ניסן (עמוד יא).

20. קובץ בעניני י"ד (עמוד קמח), ובחלק טו (עמוד צב).

21. ושנא כיון שבא שם לאסור דיין לומר שבזה אין אפילו צד להתייר.

22. בברית יהודה (פרק ל הערה מד) אחרי שהביא נידון האחרונים בהתר הלוואה בבנק של שותפות יהודים וגוים, כתב וז"ל: "על פי דברי האחרונים היה לענ"ד שאין לחלק בין מניות עם זכות הצבעה לבין מניות בלי זכות הצבעה, שהרי שניהם נקראים שותפים, למעט רוכשי אגרות חוב או שטרי הון דפשוט שאינם נקראים שותפים בעסק, אלא כמלוים לעסק, אלא שבשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן א אות יא) כתב שמניות בלי זכות הצבעה דינם כאגרות חוב, וממילא אין דינם כבעלים לעלות בחשבון רוב ומיעוט, וכן משמע קצת בקונטרס ברית אברהם שבתל תלפית תרסט).

סיכום שיטות הפוסקים בנידון הבעלות על חברה בע"מ.

שיטת רבים מגדולי הפוסקים שלעולם אין למחזיק מניות בעלות על החברה, אך הכרעת רוב גדולי הפוסקים לחלק בין בעלי גרעין השליטה חברה שנחשבים כבעלים בה, ובין שאר בעלי המניות שנכנסו לחברה רק על דעת ליטול חלק ברווח ובהפסד. שיטת המנחת יצחק היא שגם למחזיק מניות מועטות אם יש לו זכות הצבעה נחשב כבעלים, אך בזמן הזה שלכל בעלי המניות יש זכות הצבעה, שמא גם לדעת המנחת יצחק זכות ההצבעה אינה אלא פיסומי מילי בעלמא, ובפרט לקונה דרך קרן נאמנות שכלל אינו מודע באיזה חברה קנו עבורו, וכל ענינו רק לרווח העולה מכללות ההשקעה בקרן, ובפרט שלפי החוק כלל אינו מוגדר כבעלים, אלא הנאמן הוא בעל המניות ובעל זכות ההצבעה וכנ"ל. אמנם דעת הברית יהודה מוחלטת שלכל בעל מניה בחברה יש חלק בבעלות החברה.

השקעה במניות שיש בהם חשש חילול שבת.

למבואר דעת רוב גדולי הפוסקים שאין למשקיע במניות בעלות בחברה, וא"כ אין לייחס אליו את איסורי השבת שנעשים בחברה, ואכן האגרות משה (אה"ע ח"א סימן ז), הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סימנים כג כקד), הגר"ע

ולענ"ד נראה שעל פי החוק אין שום חילוק ביניהם, ושניהם נוטלים חלק בריוח וגם בהפסד, ושניהם אינם יכולים להוציא כספם מהחברה אלא עם פירוקה, משא"כ באגרות חוב, ומה שאין לו זכות דיעה בהנהלת החברה, נראה לענ"ד שאינו גורע מדינו כשותף, והרי זה כשותפים שהתנו ביניהם שהאחד יתעסק כראות עיניו, והשני אין לו זכות להתערב במעשיו, דלכאורה לא פקע דין שותף ממנו, ואף בעלי מניות עם זכות הצבעה אינם משתתפים באופן פעיל בנהול עניני החברה.

ומה שכתב כי בחוק אין חילוק בהגדר הבעלות בין סוגי המניות, דעת שאר הפוסקים שהאומדנא בקניית המניות יוצרת את ההבדל בין קניה משמעותית ובין קניה מוגבלת, וכנ"ל.

יוסף (הו"ד בהערה ילקוט יוסף שבת ח"ב סימן שו סעיף ד ס"ק ז)²³, האור לציון (ח"ב הערות פרק מג) ועוד, הורו שכאשר אין חשש איסור לפני עיור או איסור מסייע לדבר עבירה, מותר להחזיק במניה של חברה מחללת שבת.

גם המנחת יצחק (ח"ג סימן א) שכתב שלמחזיק במניה בעל זכות הצבעה יש בעלות בחברה, כתב (ח"ה סימן יח) שכאשר אין בקניה של המניה חשש איסור לפני עיור או מסייע לדבר עבירה, מותר להחזיק במניה של חברה מחללת שבת, משום שדווקא באיסור שביטול בהמתו בשבת החיוב הוא שבהמתו תשבות בשבת, אך בשאר איסורי שבת אין חיוב שממונו ישבות בשבת, אלא שהוא לא יעשה מלאכה בשבת. גם הברית יהודה (הנ"ל) שסבר שלכל מחזיק מניות יש בעלות, לא אסר בספרו פתחי חושן (שותפים פרק י הערה כב) מחמת הבעלות בחברה, אלא משום הנאה משכר שבת. אמנם שאר הפוסקים לא חשו לזה כי שכר שבת בהבלעה מותר, ומעשה שבת שנעשה ע"י ישראל אחר במזיד מותר מיד לאחר השבת, ואינו נאסר עולמית. ובמאמר הבא נבאר נידון זה בהרחבה, אך בכל אופן ספק באיסור דרבנן של הנאה ממעשה שבת מותר, והרי דעת הרבה פוסקים שאין בקניית מניות איסור הנאה ממעשה שבת.

העולה: שלדעת רוב הפוסקים ניתן להשקיע במניות בפיקוח, שלא להיכשל באיסור לפני עיור או באיסור מסייע לדבר עבירה ח"ו, ובמאמר הבא נדון בהרחבה בענין זה, גם יש לפקח שההשקעה תעשה דווקא חברה שיש לה היתר עיסקא, ולהשתמש במכירת חמץ בשטר שיש בו גם מכירה של מניות עם חשש איסור חמץ, **כמו כן בוודאי אין ראוי להשקיע בחברה שפורצת את גדר שמירת שבת, ויש לפקח על זה, ואדרבה דווקא בזה שישקיעו במניות של חברות שמכבדות את השבת, נזכה בעזרת ה' לחזק מאוד את שמירת השבת.**

23. וכן הורה לדינא לפיקוח של הכשר בית יוסף לפנינסים.

בית הוראה לענייני ממונות "בית גרוס"

ע"ש ברוך וברכה גרוס

שע"י כולל חושן משפט אוהל יוסף

בבית ההוראה ניתן יעוץ בדיני ממונות ע"י דיניי בית הדין ובית ההוראה ● סיוע בעריכת צוואות וחוזים ● בשפות עברית אנגלית יידיש וצרפתית ● בית ההוראה פתוח בימים א-ה בין השעות 13:40-15:30 וביום שישי בין השעות 11:15-13:00
Les lundis et mercredis nous traitons vos questions en français ● טלפון 02-502-3637 דוא"ל: beisdin@neto.net.il

עניני המזנות